

Πνευματικὴ Οἰκοδομὴ

■ Ἀββᾶ Δωροθέου Γάζης, Διδασκαλία ΙΕ'

Ἡ Νηστεία τῆς Ἁγίας Τεσσαρακοστῆς * Μέρος Γ'

«Ἀληθῆς νηστεία ἢ τοῦ κακοῦ ἀλλοτριώσις»

163. Ποτέ ὄντος μου ἐν τῷ κοινοβίῳ, ἀπῆλθον ἐπισκέψασθαι ἓνα τῶν Γερόντων –ἦσαν γὰρ ἐκεῖ πολλοὶ μεγάλοι Γέροντες– καὶ εὕρισκω τὸν ὑπηρετοῦντα αὐτῷ Ἀδελφὸν τρώγοντα μετ' αὐτοῦ.

Καὶ λέγω αὐτῷ κατ' ἰδίαν· **Οἶδας**, ἀδελφέ, οὔτοι οἱ Γέροντες οὓς βλέπεις τρώγοντας καὶ φησὶν ἔχοντας μικρὰν θεραπείαν, ὅμοιοι εἰσὶν ἀνθρώποις, οἵτινες κτησάμενοι βαλάντιον, ἔμειναν ἐργαζόμενοι καὶ βάλλοντες εἰς τὸ βαλάντιον ἐκεῖνο, ἕως οὗ ἐγέμισαν αὐτό· **καὶ** μετὰ τὸ σφραγίσαι αὐτὸ πάλιν εἰργάσαντο καὶ συνῆξαν ἑαυτοῖς πρὸς ἄλλα χίλια νομίσματα, ἵνα ἐν καιρῷ ἀνάγκης εὕρωσι πόθεν ἐκβαλεῖν καὶ φυλάξωσι τὰ ἐν τῷ βαλαντίῳ. **Οὕτως** καὶ οὔτοι ἔμειναν ἐργαζόμενοι

163. **Κάποτε** ποὺ βρισκόμουν στὸ Κοινόβιο, πῆγα νὰ ἐπισκεφθῶ ἓνα Γέροντα –ὑπῆρχαν ἐκεῖ πολλοὶ μεγάλοι Γέροντες– καὶ βρίσκω ἐκεῖ τὸν Ἀδελφὸ ποὺ τὸν ὑπηρετοῦσε νὰ τρώει μαζὶ μετὰ τὸν Γέροντα.

Καὶ τοῦ λέω ἰδιαίτερα· «**Ξέρεις**, ἀδελφέ μου, ὅτι αὐτοὶ οἱ Γέροντες, ποὺ τοὺς βλέπεις νὰ τρῶνε καὶ νὰ ἔχουν κάποια καλύτερη περιποίηση, μοιάζουν μὲ ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ, ἐνῶ ἀπόκτησαν πουργί, συνέχισαν νὰ ἐργάζονται προσθέτοντας χρήματα στὸ πουργί ἐκεῖνο, μέχρι ποὺ τὸ γέμισαν; **Καὶ** ἀφοῦ τὸ σφράγισαν, ἐργάστηκαν καὶ πάλι καὶ συγκέντρωσαν ἄλλα χίλια νομίσματα, γιὰ νὰ τὰ ἔχουν καὶ νὰ τὰ χρησιμοποιοῦν σὲ καιρὸ ἀνάγκης, ὥστε νὰ φυλάξουν ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν στὸ πουργί. **Ἔτσι** καὶ αὐτοὶ οἱ Γέροντες ἐργάστηκαν

καὶ θησαυρίζοντες ἑαυτοῖς, καὶ μετὰ τὸ σφραγίσαι τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, εἰργάσαντο ἄλλα ὀλίγα, καὶ ἔχουσιν αὐτὰ ἐν καιρῷ ἀσθενείας ἢ γήρους, ἵνα ἀπ' αὐτῶν ἐκβάλλωσιν, ἐκεῖνα δὲ ἔχωσι τεθησαυρισμένα. **Ἡμεῖς** δὲ ἀκμὴν οὐδὲ αὐτὸ τὸ βαλάντιον ἐκτησάμεθα, πόθεν ἀναλίσκομεν;

Διὰ τοῦτο, ὡς εἶπον, ὀφείλομεν, κὰν εἰς χρεῖαν λαμβάνωμεν, κατακρίνειν ἑαυτοὺς ὡς ἀναξιούς παντοίας θεραπείας καὶ αὐτῆς δὲ τῆς μοναδικῆς ζωῆς·

καὶ μὴ μετὰ ἀδείας λαμβάνειν. **Καὶ** οὕτως οὐ γίνεται ἡμῖν εἰς κατάκριμα.

164. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἐγκρατείας τῆς γαστροῦς.

Χρῆζομεν δὲ ὁμοίως μὴ μόνον τὴν δίαιταν ἑαυτῶν φυλάττειν, ἀλλὰ καὶ πάσης ἄλλης ἁμαρτίας ἀπέχεσθαι.

Ἴνα ὥσπερ νηστεύομεν τῇ κοιλίᾳ, οὕτως νηστεύομεν καὶ τῇ γλώσσῃ, ἀπεχόμενοι ἀπὸ καταλαλιᾶς, ἀπὸ ψεύδους, ἀπὸ ἀργολογίας, ἀπὸ λοιδορίας, ἀπὸ ὀργῆς, ἀπὸ πάσης ἀπλῶς ἁμαρτίας γινομένης διὰ τῆς γλώσσης.

πολὸν καὶ συγκέντρωσαν θησαυροὺς. **Καὶ** ἀφοῦ τοὺς σφράγισαν, ἐργάστηκαν καὶ συγκέντρωσαν ἄλλα λίγα καὶ τὰ ἔχουν τώρα στὸν καιρὸ τῆς ἀρρώστιας καὶ τῶν γηρατειῶν τους καὶ ξοδεύουν ἀπ' αὐτά, ἐνῶ τὰ ὑπόλοιπα τὰ ἔχουν ἀποταμιευμένα. **Ἡμεῖς** ὁμως, ἀφοῦ οὔτε αὐτὸ τὸ πουγγὶ δὲν ἀποκτήσαμε ἀκόμα, ἀπὸ ποῦ ξοδεύουμε»;

Γι' αὐτό, ὅπως εἶπα, ὀφείλομε, καὶ ἂν ἀκόμα τρῶμε μόνο γιὰ τὴν ἀνάγκη τοῦ σώματος, νὰ κατακρίνομε

τοὺς ἑαυτοὺς μας, ὅτι εἴμαστε ἀνάξιοι γιὰ κάθε εἶδος περιποίησης, ἀκόμα καὶ γι' αὐτὴν τὴν ἱκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν ποῦ ἐπιτρέπει ὁ μοναχικὸς κανόνας.

Γι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τρῶμε ἄφοβα καὶ ἀπρόσεκτα. **Μόνον** ἔτσι δὲν θὰ κατακριθοῦμε.

164. Καὶ αὐτὰ μὲν σχετικὰ μὲν τὴν ἐγκράτεια στὰ φαγητά.

Ἔχουμε ὁμως ἀνάγκη, ὄχι μόνο νὰ προσέχουμε τὴν διατροφή μας, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀπομακρυνόμαστε καὶ ἀπὸ κάθε ἄλλη ἁμαρτία.

Ὡστε, ὅπως ἀκριβῶς νηστεύομε ἀπὸ τροφές, ἔτσι νὰ νηστεύει καὶ ἡ γλῶσσα μας καὶ νὰ εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὴν καταλαλιά, ἀπὸ τὸ ψέμα, ἀπὸ τὴν ἀργολογία, ἀπὸ τὴν ἀποδοκιμασία τοῦ πλησίον, ἀπὸ τὴν ὀργὴ καὶ γενικὰ ἀπὸ κάθε ἁμαρτία ποῦ γίνεται μὲ τὴν γλῶσσα.

Ὅμοιως νηστεύειν τοῖς ὀφθαλμοῖς, τὸ μὴ βλέπειν μάταια, τὸ μὴ παρρησιάζεσθαι διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, μὴ προσέχειν τινὶ ἀναιδῶς ὁμοίως καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας κωλύειν ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος.

Καὶ οὕτως νηστεύοντες, ὡς λέγει ὁ ἅγιος Βασίλειος, νηστείαν δεκτὴν, ἀπεχόμενοι ἀπὸ πάσης κακίας διὰ ὅλων τῶν αἰσθήσεων ἡμῶν ἐνεργουμένης, προσερχώμεθα τῇ Ἁγίᾳ Ἡμέρᾳ τῆς Ἀναστάσεως, ὡς ἤδη εἶπαμεν, νέοι καὶ καθαροὶ καὶ ἄξιοι τῆς μεταλήψεως τῶν Ἁγίων Μυστηρίων, πρότερον ἐξεληθόντες εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ δεξάμενοι Αὐτὸν μετὰ βαΐων καὶ κλάδων ἐλαιῶν, καθήμενον ἐπὶ πώλῳ καὶ εἰσερχόμενον εἰς τὴν Ἁγίαν Πόλιν.

165. Τί θέλει εἶναι τὸ καθίσει Αὐτὸν ἐπὶ πώλῳ;

Ἐπὶ πώλῳ ἐκάθισεν, ἵνα τὴν ἀλογωθεῖσαν, ὡς λέγει ὁ Προφήτης, ψυχὴν καὶ ὁμοιωθεῖσαν τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις ἐπιστρέψῃ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ὑποτάξῃ αὐτὴν τῇ Ἐαυτοῦ θεότητι.

Τί δέ ἐστι τὸ ἀπαντῆσαι Αὐτῷ μετὰ βαΐων καὶ κλάδων ἐλαιῶν;

Παρόμοια νὰ νηστεύουμε μετὰ τὰ μάτια μας, δηλαδή νὰ μὴ κοιτάζουμε μάταια πράγματα, νὰ μὴ πέφτουμε στὴν «παρρησία» μετὰ τὰ μάτια, νὰ μὴ κοιτάζουμε κάποιον με ἀναιδέια. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, καὶ τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια νὰ τὰ ἐμποδίζουμε ἀπὸ κάθε κακὸ πρᾶγμα¹.

Καὶ νηστεύοντας ἔτσι, ὅπως λέει ὁ Μέγας Βασίλειος², νηστεία δεκτὴ, ἀπέχοντας ἀπὸ κάθε κακία, ποῦ διαπράττεται με ὅλες τὶς αἰσθήσεις, ἄς προσερχώμαστε, κατὰ τὴν Ἁγία Ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως, ὅπως ἤδη εἶπαμε, ἀνανεωμένοι, καθαροὶ καὶ ἄξιοι νὰ μεταλάβουμε τὰ Ἁγία Μυστήρια, ἀφοῦ πρῶτα βγοῦμε γιὰ νὰ προῦπαντήσουμε τὸν Κύριό

μας καὶ νὰ ὑποδεχοῦμε, με βάρια καὶ κλαδιὰ ἐλαιᾶς, Αὐτὸν ποῦ μπαίνει στὴν ἁγία Πόλη καθισμένος στὸ γαῖδουράκι.

165. Τί νόημα ἔχει ἄραγε τὸ ὅτι Αὐτὸς κάθισε πάνω στὸ γαῖδουράκι;

Αὐτὸ ἐγίνε γιὰ νὰ ἐπαναφέρει ὁ «Λόγος» τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ὑποτάξῃ στὴ Θεότητά Του τὴν ψυχὴ ποῦ ξέπεσε στὴν κατάστασι τῆς «ἀλογίας»³ καὶ ὁμοιώθηκε μετὰ τὰ ἄλογα ζῶα, ὅπως λέει ὁ Προφήτης (Ψαλμ. μὴ 21).

Τί ὅμως σημαίνει νὰ Τὸν προῦπαντήσουμε με βάρια καὶ κλαδιὰ ἐλαιᾶς;

Ὅταν ἐξέρχεται τις εἰς πόλεμον κατὰ τοῦ ἀντιδίκου αὐτοῦ καὶ ὑποστρέφει νικήσας, ἕκαστος τῶν ἰδίων ἀπαντᾷ αὐτῷ μετὰ βαΐων, ὡς νικητῆ· **νίκης γὰρ σύμβολόν ἐστι τὸ βαῖον.**

Πάλιν, ὅταν τις ἀδικῆται ὑπό τινος καὶ θέλει προσελθεῖν τῷ δυναμένῳ ποιῆσαι τὴν ἐκδίκησιν αὐτοῦ, **κλάδους ἐλαιῶν βαστάζει**, βοῶν καὶ αἰτῶν ἐλεηθῆναι καὶ τυχεῖν βοηθείας· **αἱ ἐλαῖαι γὰρ σύμβολόν εἰσι τοῦ ἐλέους.**

Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀπαντῶμεν τῷ Δεσπότη ἡμῶν Χριστῷ μετὰ βαΐων μὲν ὡς νικητῆ· **Αὐτὸς γὰρ ἐνίκησε τὸν ἐχθρὸν ὑπὲρ ἡμῶν· μετὰ κλάδων δὲ ἐλαιῶν, αἰτοῦντες παρ' Αὐτοῦ ἔλεος·**

Ἴνα ὡσπερ Αὐτὸς ἐνίκησεν ὑπὲρ ἡμῶν, οὕτως καὶ ἡμεῖς νικήσωμεν δι' Αὐτοῦ αἰτοῦντες καὶ εὐρεθῶμεν βαστάζοντες Αὐτοῦ τὰ νικητήρια·

Οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς νίκης, ἧς ἐνίκησεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἧς ἐνίκησαμεν καὶ ἡμεῖς δι' Αὐτοῦ, εὐχαῖς πάντων τῶν Ἁγίων. Ἀμήν.

Ὅταν ἐπιτίθεται κανεῖς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ του καὶ γυρίζει πίσω στὴν πόλιν νικητής, κάθε γνώριμός του **τὸν ὑποδέχεται με βάγια**, ὅπως ταιριάζει σὲ νικητή. **Γιατὶ τὰ βάγια εἶναι σύμβολο τῆς νίκης.**

Πάλι, ὅταν ἀδικεῖται κάποιος καὶ θέλει νὰ παρουσιαστῆ μπροστὰ στὸν δικαστῆ, ζητώντας νὰ ἐκδικάσει τὴν ὑπόθεσή του, κρατᾷ **κλαδιά ἐλιάς**, φωνάζοντας καὶ παρακαλώντας νὰ ἐλεηθῆ καὶ νὰ βοηθηθῆ. **Γιατὶ ἡ ἐλιά εἶναι σύμβολο τοῦ ἐλέους⁴.**

Γι' αὐτὸ καὶ ἐμεῖς ὑποδεχόμαστε τὸ Δεσπότη μας Ἰησοῦ Χριστὸ με βάγια μὲν, ἐπειδὴ εἶναι νικητής· **γιατὶ Αὐτὸς νίκησε γιὰ λογαριασμό μας τὸν ἐχθρό μας· με κλαδιά ἐλιάς δέ, ἐπειδὴ ζητᾶμε ἀπ' Αὐτὸν ἔλεος.**

Ὡστε, ὅπως ἀκριβῶς νίκησε Ἐκεῖνος, ἔτσι καὶ ἐμεῖς ζητᾶμε τὴ βοήθειά Του, γιὰ νὰ νικήσουμε καὶ νὰ κρατήσουμε τὰ σύμβολα τῆς νίκης Του.

Αὐτὰ τὰ σύμβολα ποὺ ἐκπροσωποῦν ὄχι μόνον τὴ νίκη ποὺ Ἐκεῖνος κέρδισε γιὰ χάριμας, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ποὺ κερδίσουμε καὶ ἐμεῖς με τὴ βοήθειά Του καὶ τίς εὐχὲς ὅλων τῶν Ἁγίων. Ἀμήν.

(Τέλος)

(*) Ἀββᾶ Δωροθέου, Ἔργα Ἀσκητικά, ΙΕ' Διδασκαλία, § 163-165, σελ. 378-383, ἐκδόσεις «Ἐτοιμασία» Ἱερᾶς Μονῆς Τιμίου Προδόμου, Καρέα 2011, ἐκδοση ἡ'. • Ἐπιμέλ. ἡμετ.

1. «Τιμὴ γὰρ νηστείας, οὐχὶ σιτίων ἀποχή, ἀλλ' ἀμαρτημάτων ἀναχώρησις, ὡς ὁ γε τῆ τῶν βρωμάτων ἀποχῆ μόνον ὀρίζων τὴν νηστείαν, οὗτός ἐστιν ὁ

μάλιστα ἀτιμάζων αὐτήν. **Ν**ηστεύεις; **Δ**είξον μοι διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν. **Π**οίων ἔργων φησίν; **Ἐ**ὰν ἴδης πένητα, ἐλέησον· ἐὰν ἴδης ἐχθρόν, καταλλάγηθι· ἐὰν ἴδης φίλον εὐδοκιμοῦντα, μὴ βασκάνης· ἐὰν ἴδης γυναῖκα εὐμορφον ὑπέρβηθι· **Μ**ὴ γὰρ δὴ στόμα νηστεύτω μόνον, ἀλλὰ καὶ ὄφθαλμός, καὶ ἀκοή, καὶ πόδες, καὶ χεῖρες, καὶ πάντα τὰ τοῦ σώματος μέλη» (Ἰωάννου Χρυσοστόμου, P.G. 49, 53. Πρβλ. καὶ Φωταγωνικὸν Τετάρτης Τυρινῆς Ἦχος α΄).

2. «**Νηστεία δὲ ἀρχὴ μετανοίας.** **Εἰ** οὖν βούλει διὰ τῆς ἐξομολογήσεως ἐπανελθεῖν πρὸς Θεόν, φεύγε τὴν μέθην, μὴ σοι χαλεπωτέραν κατασκευάσῃ τὴν ἀλλοτριώσιν. **Οὐ** μέντοι ἐξαρκεῖ καθ' ἑαυτὴν ἡ ἀποχὴ τῶν βρωμάτων πρὸς τὴν ἐπαινετὴν νηστείαν, ἀλλὰ νηστεύσωμεν νηστείαν δεκτὴν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ. **Ἀληθὴς νηστεία ἢ τοῦ κακοῦ ἀλλοτριώσις,** ἐγκράτεια γλώσσης, θυμοῦ ἀποχή, ἐπιθυμιῶν χωρισμός, καταλαλιάς, ψεύδους, ἐπιπορκίας. **Ἡ τούτων ἔνδεια νηστεία ἐστὶν ἀληθής.** **Ἐν** τούτοις μὲν οὖν ἡ νηστεία καλόν» (Μ. Βασιλείου P.G. 31, 196D. • Πρβλ. ἐπίσης α) Ἰδιόμελον Ἀποστίχων Δευτέρας Α΄ ἑβδομάδας τῶν Νηστειῶν, β) Μ. Βασιλείου P.G. 30, 180D. • Γιὰ περισσότερα βλέπε: Ἐ. Παπαχαράλαμπος: «Ἀληθὴς νηστεία κατὰ τὸ Τριώδιον», Ἐναῖσιμος ἐπὶ διδασκατορία διατριβή, σελ. 196 κ. ἐξ. Ἀθῆναι 1980).

3. Ἡ **λογικότητα** τοῦ ἀνθρώπου εἶναι οὐσιώδης ψυχοδιανοητικὴ λειτουργία ποὺ ὑλοποιεῖται στὴν ποικιλόμορφη καθημερινὴ πράξη. **Δ**ὲν εἶναι ὁμως παγιωμένη καὶ ἀναλλοίωτη κατάστασις. **Υ**πόκειται σὲ διάφορες ἀλλοιώσεις ποὺ ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν ἐλαφρὰ διαταραχὴ ἢ σύγχυσις (μικρὸς παραλογισμὸς) καὶ φθάνουν στὴν πλήρη ἀπουσία τοῦ λόγου. **Τ**ότε στὸ τελευταῖο αὐτὸ στάδιο ἔχουμε τὴν **κατάστασις τῆς ἀλογίας,** ποὺ δὲν εἶναι μόνον **ἠθικὴ ἐξαχρείωσις,** ἀλλὰ καὶ **βιολογικὴ ἀναπηρία.** **Σ**τὸν μεταπτωτικὸ ἀνθρώπο ἡ ἀποκατάστασις σὲ τέλειο βαθμὸ τῆς **λογικότητάς** του, ἐξαρτᾶται ἀπόλυτα ἀπὸ τὴν **ὑποταγὴ τοῦ ἀνθρώπινου λόγου στὸ Λόγο τοῦ Θεοῦ.** **Αὐτὴν τὴν ἀλήθεια τονίζει ὁ Ἀββᾶς Δωρόθεος, κἀνοντας πάλι ἀλληγορικὴ ἐρμηνεία.**

4. Μ. Βασιλείου P.G. 31, 196D.